

Το ζήτημα
της ανθρώπινης σεξουαλικότητας
σύμφωνα με τις
αρχαίες βιβλικές παραδόσεις

Δαβίδ και Βηρσαβεέ
Μικρογραφία σε μεσαιωνικό (16^{ος} μ.Χ.
αιώνας) εικονογραφημένο χειρόγραφο
βιβλίο προσευχών (Book of Hours)

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το ζήτημα της ανθρώπινης σεξουαλικότητας αποτελεί βασικό θέμα της χριστιανικής πνευματικότητας, όπως δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι όποιες τοποθετήσεις των διάφορων χριστιανικών πνευματικών κύκλων και τάσεων πάνω στο θέμα αυτό αποτελούν μόνιμο σημείο τριβής τόσο στις σχέσεις των κύκλων αυτών μεταξύ τους όσο και με τη σύγχρονη κοινωνία. Είναι εντούτοις αξιοσημείωτο ότι η βιβλική βάση στήριξης των διάφορων τοποθετήσεων είναι στις περισσότερες περιπτώσεις ασθενής έως ανύπαρκτη.

Αυτή η απουσία βιβλικής βάσης εξηγείται εύκολα, αν ληφθεί υπόψη ότι η ερωτική πράξη και επιθυμία αντιμετωπίζεται στα περισσότερα βιβλικά κείμενα ως μια φυσική ανθρώπινη εκδήλωση, που δεν αξιολογείται ηθικά, παρά μόνον εφόσον δημιουργεί πρόβλημα στις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους. Στις αρχαίες αφηγηματικές παραδόσεις του Ισραήλ περιγράφονται συχνά σκηνές όπου η γενετήσια ορμή φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο, η ίδια η πράξη όμως δεν περιγράφεται σαν αμαρτία. Ο Αβραάμ, για παράδειγμα, δεν είχε πρόβλημα να παραχωρήσει τη γυναίκα του στον φαραώ με αντάλλαγμα την προσωπική του ευημερία (Γεν 12:10-20), ενώ ο Νάθαν ελέγχει τον Δαβίδ, όχι επειδή έκανε έρωτα με τη Βηρσαβεέ αλλά, για τον τρόπο που χειρίστηκε τις συνέπειες της πράξης του (Β΄Σα 12:1-14) και κατά παρόμοιο τρόπο ο γιος του Δαβίδ, ο Αμνών, δεν τιμωρείται επειδή βίασε την ετεροθαλή αδελφή του, τη Θημάρ, αλλά επειδή μετά την πράξη του την εγκατέλειψε και αρνήθηκε να την αποκαταστήσει (Β΄Σα 13:1-29).

Ανάλογα ισχύουν και από την πλευρά των γυναικών. Η Θάμαρ δεν διστάζει να

υποδυθεί την πόρνη, προκειμένου να αποκτήσει παιδί από τον πεθερό της, τον Ιούδα (Γεν 38) και η Ρουθ, με τη συμβουλή, μάλιστα, της πεθεράς της, παρασύρει σεξουαλικά τον Βοόζ, ώστε να την παντρευτεί (Ρου 3). Πουθενά στη Βίβλο δεν αξιολογείται αρνητικά η πράξη του Ιούδα να κοιμηθεί με μια πόρνη, ούτε η πράξη της νύφης του να τον εξαπατήσει¹. Άλλωστε, τόσο η Θάμαρ όσο και οι Ρουθ μνημονεύονται στον γενεαλογικό κατάλογο του Ιησού Χριστού που παρατίθεται στο Ματ 1, μαζί με την πόρνη Ραάβ και τη μοιχαλίδα Βηρσαβεέ.

Παρ' όλα αυτά, απουσιάζει από τα αρχαία βιβλικά κείμενα, μέχρι την ελληνιστική περίοδο, η μορφή μιας γυναίκας τύπου femme fatale· η Δαλιδά, σε αντίθεση με την εικόνα που έχει επικρατήσει γι' αυτήν στη δυτική τέχνη, δεν χρησιμοποιεί το σεξ ως όπλο για να αποσπάσει από τον Σαμψών το μυστικό του αλλά τη γκρίνια (Κρι 16:16) και η Ιαήλ, σε αντίθεση με την Ιουδίθ της ελληνιστικής περιόδου που χρησιμοποιεί τα σεξουαλικά της θέλγητρα για να παρασύρει και να σκοτώσει τον στρατηγό του εχθρού Ολοφέρνη, εξαπατά τον Σισάρα με την προσφορά τροφής (Κρι 4:17-22).

Σε αντίθεση με τα αφηγηματικά κείμενα, οι συλλογές νομικών διατάξεων που περιέχονται στην Πεντάτευχο εμφανίζουν ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον έλεγχο της σεξουαλικής συμπεριφοράς. Προσεκτικότερη ανάγνωση των κειμένων αυτών όμως καθιστά αμέσως σαφές ότι το ενδιαφέρον αυτό δεν είναι θρησκευτικό αλλά κοινωνικό. Καθώς η δημιουργία ισχυρών οικογενειακών δεσμών θεωρείται ουσιαστική για την επίτευξη της κοινωνικής ευημερίας, το σεξ ως ο κατεξοχήν παράγοντας συνοχής της γαμήλιας σχέσης εμπίπτει στα άμεσα ενδιαφέροντα του νομοθέτη. Το κοινωνικό ενδιαφέρον για το συζυγικό σεξ αντικατοπτρίζεται στην προτροπή του Δευτερονομίου για απαλλαγή ενός έτους από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των νεόνυμφων ανδρών, προκειμένου να ευχαριστήσουν τις γυναίκες τους.

Όταν είναι κανείς νιόπαντρος, δεν θα πηγαίνει στην εκστρατεία και δεν θα του ανατίθεται καμιά δημόσια υπηρεσία· για ένα χρόνο θα είναι ελεύθερος, για να μείνει σπίτι του και να κάνει ευτυχισμένη τη γυναίκα που πήρέ².

Ισχυρές οικογένειες προϋποθέτουν σεξουαλική πιστότητα, ιδιαίτερα από την πλευρά της γυναίκας³, και για τον λόγο αυτόν η μόνη ποινή που προβλέπεται για την

¹ Είναι, μάλιστα, αξιοσημείωτο, ότι η διεκδίκηση από τη Θάμαρ της αναγνώρισης από τον Ιούδα της σχέσης τους μνημονεύεται στην ορθόδοξη Ακολουθία του Αρραβόνα ως πράξη αποκατάστασης της δικαιοσύνης: « ... διά δακτυλιδίου έφανερώθη ή αλήθεια τής Θάμαρ ...».

² Δευ 24:5:

כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה קָדְשָׁהּ לֹא יֵצֵא בְּצַד לְאֵי־עֵבֶר עָלָיו לְכָל־דְּבַר
נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָדָה חֹמֶשׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ אֶת־רִגְלָהּ:

Πρβλ. Δευ 20:7.

³ Σε όλη την Αρχαία Ανατολή, επομένως και στον βιβλικό Ισραήλ, οι σεξουαλικές σχέσεις των παντρεμένων ανδρών με πόρνες ήταν κοινωνικά αποδεκτές. “μοιχεία” σήμαινε σεξουαλικές σχέσεις με παντρεμένη γυναίκα.

περίπτωση της μοιχείας είναι ο θάνατος. Πέρα από το ενδιαφέρον για περιουσιακά δικαιώματα, η απαίτηση για σεξουαλική αποκλειστικότητα των γυναικών συζύγων απέβλεπε στο να προφυλάξει τις παντρεμένες γυναίκες από τη δημιουργία δεσμών που θα μπορούσαν να αδυνατίσουν την οικογενειακή ενότητα. Έτσι, η γυναικεία σεξουαλική συμπεριφορά κατέστη βαθμιαία ζήτημα δημόσιου ενδιαφέροντος, που υπερέβαινε τη δικαιοδοσία του επικεφαλής της οικογένειας, και γι' αυτόν προφανώς τον λόγο δεν υπάρχει στη *Βίβλο* κάποια διάταξη που να προβλέπει το ενδεχόμενο συγχώρεσης της απιστίας από τον απατημένο σύζυγο. Αυτό το συνεχώς αυξανόμενο δημόσιο ενδιαφέρον για τον έλεγχο της σεξουαλικής συμπεριφοράς αντικατοπτρίζεται στις διατάξεις του *Δευτερονομίου*, σύμφωνα με τις οποίες οι πρεσβύτεροι της πόλης καλούνται να αποφανθούν για την παρθενία ή μη μιας κοπέλας (22:13-21), και ένας πατέρας στερείται του δικαιώματός του να αρνηθεί ως γαμπρό του τον βιαστή της κόρης του, εφόσον αυτός δεχτεί να πληρώσει το προβλεπόμενο αντίτιμο (22:28-29)⁴.

Όλες οι προσπάθειες νομοθετικής ρύθμισης των σεξουαλικών σχέσεων μαρτυρούν αναγνώριση του αποφασιστικού για τη συνοχή της κοινωνίας ρόλου της σεξουαλικότητας, πουθενά στη *Βίβλο* όμως δεν φαίνεται να της αποδίδεται κάποια μεταφυσική διάσταση, ούτε από κάποιο βιβλικό κείμενο προκύπτει ότι αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί πηγή όλων των δεινών της ανθρωπότητας, όπως επιχειρείται να παρουσιαστεί από μεταγενέστερες ιουδαϊκές και χριστιανικές ερμηνευτικές προσπάθειες. Είναι αξιοσημείωτο ότι και οι σχετικές με την αιμομιξία, την ομοφυλοφιλία και την κτηνοβασία διατάξεις του *Λευιτικού* (κεφ 18) αιτιολογούν την απαγόρευση των συγκεκριμένων πρακτικών με το επιχείρημα πως αυτές αποτελούν έθιμα των Αιγυπτίων και των Χανααναίων, από τους οποίους ο Ισραήλ όφειλε να διαφοροποιηθεί, προκειμένου να διατηρήσει στην κατοχή του τη Χαναάν.

Η απουσία μεταφυσικής διάστασης στη θεώρηση της σεξουαλικότητας σχετίζεται προφανώς με τη μονοθεϊστική, καθώς δεν υπάρχει σεξουαλικότητα στη σφαίρα του ενός και μοναδικού Θεού. Αν και ο Θεός περιγράφεται ως αρσενικός, δεν εμφανίζεται ποτέ να εκπροσωπεί την αρρενοπρέπεια με τη σεξουαλική κατανόηση του όρου, ούτε ταυτίζεται ποτέ με φαλλικά σύμβολα. Ακόμη και στην περίπτωση που για την περιγραφή των σχέσεων του Θεού με τον Ισραήλ χρησιμοποιείται από τους προφήτες η εικόνα του γάμου, απουσιάζει από τη γλώσσα η ερωτική ορολογία. Συνέπεια της έλλειψης σεξουαλικότητας στον χώρο του θείου είναι ο πλήρης διαχωρισμός της ερωτικής από τη λατρευτική ζωή, με αποτέλεσμα στις σχετικές με την τελετουργική καθαρότητα διατάξεις να περιλαμβάνεται και η αποχή από το σεξ πριν από τη συμμετοχή στη λατρεία. Αυτό εξηγεί την αδυναμία των ερευνητών να αποδείξουν την ύπαρξη στον βιβλικό Ισραήλ κάποιου αντίστοιχου προς την ιερή πορνεία των γειτονικών του λαών θεσμού.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η προσπάθεια της ιουδαϊκής και της

---

⁴ Σε αρχαιότερα νομοθετικά κείμενα διασφαλίζεται το δικαίωμα άρνησης του πατέρα· βλ. Εξο 22:16.

χριστιανικής ερμηνευτικής των πρώτων μ.Χ. αιώνων να συνδέσουν την εκδίωξη των πρωτοπλάστων από τον παράδεισο με τη γενετήσια σχέση θα πρέπει να αναζητηθεί στις ασκητικές τάσεις της εποχής και στη θεώρηση των βιβλικών αφηγήσεων για τον παράδεισο και την πτώση ως αναφορών σε ιστορικά γεγονότα. Το αβάσιμο της υπόθεσης αυτής αποδεικνύεται από την ίδια τη συνάφεια του κειμένου, καθώς οι σεξουαλικές σχέσεις άνδρα και γυναίκας προβλέπονται από την πρώτη στιγμή της δημιουργίας του ανθρώπου από τον Θεό (Γεν 2:18,23-24), αλλά και από τη διαπίστωση ότι πουθενά σε ολόκληρη την *Παλαιά Διαθήκη* δεν γίνεται οποιαδήποτε θεολογική επεξεργασία των συνεπειών της βρώσης του “καρπού της γνώσης του καλού και του κακού” από τους πρωτοπλάστους για την ανθρωπότητα.

Τα πορίσματα της σύγχρονης βιβλικής ερμηνευτικής προσφέρουν τη δυνατότητα διαφορετικής προσέγγισης των αφηγήσεων που περιέχονται στα ένδεκα πρώτα κεφάλαια του βιβλίου της *Γενέσεως*, καθώς σήμερα γίνεται γενικά αποδεκτό ότι αυτές δεν αποτελούν επεισόδια μια ενιαίας ιστορίας, αλλά προέρχονται από διάφορες προφορικές παραδόσεις διάφορων εποχών. Η ένταξή τους σε μια ενιαία αφήγηση για την προϊστορία της ανθρωπότητας δεν εξυπηρετεί ιστορικούς, με τη σύγχρονη σημασία του όρου, σκοπούς, το ενδιαφέρον δηλαδή του συντάκτη δεν επικεντρώνεται στην παρουσίαση της πορείας του ανθρώπου από την πρωτόγονη κατάσταση στην παλαιολιθική και στη συνέχεια στη νεολιθική εποχή, αλλά κυρίως θεολογικούς στόχους, επιχειρεί δηλαδή να εκθέσει αφηγηματικά την πορεία των σχέσεων του ανθρώπου με τον Θεό, καθώς και τις συνέπειες που έχουν αυτές στις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους. Στην ενιαία αυτήν παράσταση μπορούν να διακριθούν τρεις σημαντικοί σταθμοί της πορείας των σχέσεων του ανθρώπου με τον Θεό, που σηματοδοτούνται αντίστοιχα από τη βρώση του “καρπού της γνώσης του καλού και του κακού”, τους γάμους των “υιών του θεού” με τις “θυγατέρες των ανθρώπων” και την οικοδομή του “πύργου της Βαβέλ”.

Από τη μελέτη όλων των αφηγήσεων της ενότητας των ένδεκα πρώτων κεφαλαίων του βιβλίου της *Γενέσεως* προκύπτει ότι στόχος του συγγραφέα είναι να καταδείξει πως η διάσπαση των σχέσεων του ανθρώπου με τον Θεό έχει ως συνέπεια την καταστροφή των σχέσεων σε όλα τα επίπεδα. Η σχέση ισότητας μεταξύ των δύο φύλων (2:23-25) μετατρέπεται σε σχέση υποταγής της γυναίκας στον άνδρα (3:16,20), ενώ ο Κάιν σκοτώνει τον αδελφό του Άβελ (4:8). Μετά τον κατακλυσμό επέρχεται η διάρρηξη άλλης μιας σχέσης, αυτής μεταξύ πατέρα και γιου· ο Νώε καταριέται το γιο του, τον Χαμ (9:25). Τέλος, η προσπάθεια για οικοδομή του πύργου της Βαβέλ καταλήγει στην πλήρη διάσπαση της ανθρώπινης κοινωνίας, καθώς οι άνθρωποι αδυνατούν πλέον να συνεννοηθούν μεταξύ τους και διασπείρονται σε όλη τη γη (11:9). Σε όλες τις περιπτώσεις προηγείται μια ανταρσία του ανθρώπου, μια προσπάθεια να υπερβεί τα όριά του και να επιδιώξει την εξομοίωσή του με τον Θεό όχι σε συνεργασία μαζί του αλλά ανταγωνιστικά. Στην πρώτη περίπτωση η επίτευξη της ισοθεΐας φαίνεται δυνατή με τη απόκτηση της ηθικής αυτονομίας από τον Θεό (ο άνθρωπος μπορεί να αποφασίζει μόνος του

για το τι είναι καλό ή κακό γι' αυτόν), στη δεύτερη με τη βιολογική βελτίωση του είδους (ανάμειξη θείων με ανθρώπινα όντα) και στην τρίτη με την εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που παρέχει η τεχνολογική ανάπτυξη (οικοδομή πανύψηλου πύργου).

Εύκολα γίνεται αντιληπτό ότι μια ιστορική ή και ηθική ακόμη προσέγγιση των αφηγήσεων αυτών αλλοιώνει το πραγματικό τους νόημα. Στην πρώτη περίπτωση θα αναγκαστεί κανείς να καταλήξει σε παραλογισμούς, αρνούμενος π.χ. την εξέλιξη του πολιτισμού από την παλαιολιθική στη νεολιθική κ.ο.κ. εποχή -γνώσεις που σήμερα υπάρχουν ακόμη και σε βιβλία για μικρά παιδιά- και δεχόμενος ότι ο άνθρωπος από τη στιγμή που εμφανίστηκε στη γη άρχισε να καλλιεργεί τη γη, να χτίζει πόλεις και να παίζει μουσική. Στη δεύτερη περίπτωση, της ηθικής προσέγγισης, όσα ηθικά διδάγματα και να αντλήσει κανείς από τις αφηγήσεις αυτές, για την αλαζονεία των ανθρώπων, για τον φθόνο, κλπ, δεν παύει να υποβιβάζει τις βιβλικές αφηγήσεις σε διδακτικά παραμύθια. Και στη μία όμως και στην άλλη περίπτωση το κείμενο που προσεγγίζεται έτσι παύει αυτόματα να είναι βιβλικό, αφού προφανώς ο σκοπός του συγγραφέα ήταν άλλος και η Εκκλησία υπό αυτήν την προϋπόθεση το αναγνώρισε ως *Αγία Γραφή* της.

Η παραδοχή ότι οι αφηγήσεις που περιέχονται στα ένδεκα πρώτα κεφάλαια της *Γενέσεως* δεν αποτελούν αναφορές σε ιστορικά γεγονότα του αρχέγονου παρελθόντος, αλλά περιγράφουν καταστάσεις που αναφέρονται στις σχέσεις του ανθρώπου με τον Θεό, οι οποίες επαναλαμβάνονται συνεχώς μέσα στην ιστορία, αναδεικνύει την επίκαιρη σημασία τους για τον σύγχρονο αναγνώστη. Όπως τότε, έτσι και σήμερα ο άνθρωπος επιχειρεί με τα ίδια ακριβώς μέσα, την απελευθέρωση από ηθικές δεσμεύσεις, τη βιολογική βελτίωση του είδους του και την εμπιστοσύνη στις δυνατότητες της τεχνολογίας, να πετύχει την απαλλαγή του από το κακό που τον καταδυναστεύει. Οι αφηγήσεις αυτές δείχνουν με τον πιο γλαφυρό τρόπο ότι κάθε φορά που άνθρωπος νομίζει ότι έκανε ένα βήμα προόδου απομακρυνόμενος από τον Θεό, αμέσως διαπιστώνει ότι βρίσκεται σε χειρότερη από την προηγούμενη κατάσταση. Η σωτηρία, κατά συνέπεια, που επαγγέλλεται ο Χριστός δεν συνίσταται στην απαλλαγή του ανθρώπου από κάποια υποτιθέμενη αρχέγονη ενοχή, αλλά στη δυνατότητα που παρέχεται στον άνθρωπο να αποκαταστήσει και να αναπτύξει τη σχέση του με τον Θεό, αποκτώντας έτσι ένα ασφαλές κριτήριο για την ορθή εκτίμηση της θέσης και του ρόλου του μέσα στον κόσμο, ώστε σε συνεργασία με τον Θεό να πετύχει την ανακαίνιση ολόκληρης της δημιουργίας.

Καθηγητής Μιλτιάδης Κωνσταντίνου